

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Μια δεσμευτική συνθήκη των Ηνωμένων Εθνών για τις επιχειρήσεις και τα ανθρώπινα δικαιώματα»

(γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)

(2020/C 97/02)

Εισηγητής: ο κ. **Thomas WAGNSONNER**

Απόφαση της συνόδου ολομέλειας	24.1.2019
Νομική βάση	Άρθρο 32 παράγραφος 2 του Εσωτερικού Κανονισμού Γνωμοδότηση πρωτοβουλίας
Αρμόδιο τμήμα	Εξωτερικές σχέσεις
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	28.11.2019
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	11.12.2019
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	548
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	136/23/12

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

Συμπεράσματα

1.1. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει πλήρως τα ανθρώπινα δικαιώματα ως καθολική και αναφαίρετη, αδιαίρετη, αλληλεξαρτώμενη, αλληλένδετη και, ως εκ τούτου, υποχρεωτική βάση για κάθε κοινωνιακή δέσμευση. Τα ανθρώπινα δικαιώματα αποτελούν θεμέλιο για τον πλούτο της Ευρώπης και για μια ειρηνική ζωή. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι όλα τα κοινωνικά και πολιτικά ανθρώπινα δικαιώματα πρέπει να εγγυώνται έναν αξιοπρεπή τρόπο ζωής σε όλους τους ανθρώπους στον κόσμο και ότι η παραβίασή τους δεν πρέπει να οδηγεί σε αδικαιολόγητη κερδοσκοπία.

1.2. Οι παραβιάσεις των δικαιωμάτων μπορούν να προλαμβάνονται καλύτερα όταν υπάρχει ένα διεθνώς συμφωνημένο δεσμευτικό πρότυπο σχεδιασμένο ώστε να εφαρμόζεται και να προστατεύεται από τα κράτη. Η ΕΟΚΕ επικροτεί μια προσέγγιση που αναγνωρίζει ότι συνιστά καθήκον των κρατών να προστατεύουν, να προάγουν και να τηρούν τα ανθρώπινα δικαιώματα και ότι οι επιχειρήσεις οφείλουν να σέβονται τα εν λόγω δικαιώματα.

1.3. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για το γεγονός ότι στο παρόν σχέδιο κειμένου εξετάζονται ουσιαστικά ζητήματα που έχει προτείνει η ΕΕ, όπως είναι οι συστάσεις της για το πεδίο εφαρμογής ώστε να συμπεριλαμβάνει όλες τις επιχειρήσεις και για μια ισχυρότερη εννοιολογική ευθυγράμμιση με τις κατευθυντήριες αρχές των Ηνωμένων Εθνών για τις επιχειρήσεις και τα ανθρώπινα δικαιώματα (*United Nations Guiding Principles on Business and Human Rights/UNGPs*). Οι κανόνες σχεδιάζονται σε συνοχή με τα υφιστάμενα συστήματα δέουσας επιμέλειας, ιδίως με τις κατευθυντήριες αρχές του ΟΗΕ (*UNGPs*), προκειμένου να διευκολύνεται η εφαρμογή και να αποφεύγονται οι απολύσεις.

1.4. Δεδομένου ότι το πεδίο εφαρμογής του σχεδίου συνθήκης, βάσει των συστάσεων της ΕΕ, περιλαμβάνει πλέον όλες τις επιχειρηματικές δραστηριότητες, κατά κανόνα ανεξαρτήτως μεγέθους, η ΕΟΚΕ ενθαρρύνει την ΕΕ και τα κράτη μέλη της να λάβουν μέτρα για τη στήριξη των επιχειρήσεων στην εκπλήρωση των υποχρεώσεών τους στον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, οι οποίες θα μπορούσαν να βασίζονται στις υφιστάμενες εθελοντικές δεσμεύσεις τους στο πεδίο της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης (ΕΚΕ), ιδίως σε ό,τι αφορά τις διεθνείς δραστηριότητες. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει τις δυσκολίες κατά την εφαρμογή των μέτρων που προβλέπονται σε μια τέτοια συνθήκη για τις ΜΜΕ και προτρέπει την ΕΕ και τα κράτη μέλη της να υποστηρίξουν σθεναρά τις ΜΜΕ και να διευκολύνουν τα πρακτικά πλαίσια που θα τους επιτρέψουν να σέβονται τα ανθρώπινα δικαιώματα στις δραστηριότητές τους.

1.5. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι τα μη δεσμευτικά και τα δεσμευτικά μέτρα δεν αλληλοαποκλείονται, αλλά αλληλοσυμπληρώνονται.

1.6. Συστήματα όπως οι κατευθυντήριες γραμμές του ΟΟΣΑ για τις πολυεθνικές εταιρείες (*OECD MNE Guidelines/OECD Guidelines for multinational enterprises*) και τα πρότυπα υποβολής εκθέσεων των UNGP καταδεικνύουν ότι υπάρχουν πρακτικοί τρόποι εφαρμογής αυστηρών προτύπων συμπεριφοράς από την πλευρά των επιχειρήσεων στον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Οι επιχειρήσεις που έχουν ήδη δεσμευτεί υπέρ των εν λόγω προτύπων δεν θα πρέπει να υφίστανται πρόσθετες επιβαρύνσεις. Προκειμένου να αποφευχθούν οι αλληλεπικαλύψεις, στο προαιρετικό πρωτόκολλο που προβλέπεται στον μηχανισμό εφαρμογής λαμβάνεται υπόψη το σύστημα των εθνικών σημείων επαφής του ΟΟΣΑ, το οποίο θα πρέπει να προσαρμοστεί κατά τρόπο ώστε να στηρίζει δεσμευτικούς κανόνες, ή άλλους υφιστάμενους εθνικούς οργανισμούς ανθρωπίνων δικαιωμάτων (ΕΟΑΔ/ΝΗRI-National Human Rights Institutions).

1.7. Παρά την ιδιαίτερα αξιοσημείωτη πρόοδο που έχει επιτευχθεί, ιδίως στην Ευρώπη, σε σχέση με τις μη δεσμευτικές κατευθυντήριες γραμμές για τον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στον τομέα των επιχειρήσεων (π.χ. κατευθυντήριες γραμμές των Ηνωμένων Εθνών για τις επιχειρήσεις και τα ανθρώπινα δικαιώματα, κατευθυντήριες γραμμές του ΟΟΣΑ για τις πολυεθνικές εταιρείες), μια δεσμευτική συνθήκη είναι σημαντική για τις επιχειρήσεις που δεν αναλαμβάνουν ακόμη σοβαρά τις ευθύνες τους. Κατ' αυτόν τον τρόπο, θα διασφαλίζονται τα παγκόσμια ενιαία πρότυπα για τα ανθρώπινα δικαιώματα, η δικαιοδοσία και το εφαρμοστέο δίκαιο, καθώς και η δίκαιη και αποτελεσματική πρόσβαση στη δικαιοσύνη για τα θύματα παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που σχετίζονται με δραστηριότητες των επιχειρήσεων. Αυτό θα χρησιμεύσει επίσης για την εξισορρόπηση των όρων ανταγωνισμού για τις επιχειρήσεις, τη δημιουργία ασφάλειας δικαίου και τη δημιουργία δικαιότερου παγκόσμιου ανταγωνισμού.

1.8. Η ΕΟΚΕ συνιστά να είναι αρμόδιο ένα φόρουμ⁽¹⁾ για τη διεξαγωγή δίκαιης δίκης, ιδίως σε περιπτώσεις κατά τις οποίες δεν είναι σαφές κατά πόσον μια μητρική εταιρεία, μία από τις θυγατρικές της ή ένας προμηθευτής είναι δυνητικά υπεύθυνη/υπεύθυνος, ακόμη και αν οι εταιρείες είναι εγκατεστημένες σε διαφορετικές χώρες. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι μέσω της ισχυρής διάταξης για την αμοιβαία δικαστική συνδρομή, μπορεί να αποφευχθεί η πρακτική της «αναζήτησης της ευνοϊκότερης δικαιοδοσίας» (*forum shopping*).

1.9. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι οι εργασίες της ανοικτής διακυβερνητικής ομάδας εργασίας (*Open-ended Intergovernmental Working Group/OEIWG*) θα πρέπει να συνεχιστούν. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ είναι έτοιμη να συνεισφέρει σε αυτές ως η φωνή της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών. Η ΕΟΚΕ επιβεβαιώνει ότι ο κοινωνικός διάλογος, οι κοινωνικοί εταίροι και οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών συμβάλλουν ουσιαστικά στον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Συστάσεις

1.10. Με σκοπό την προώθηση και την προαγωγή των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και τη δημιουργία ισότιμων όρων ανταγωνισμού για τις επιχειρήσεις με βάση συνεπή και αυστηρά πρότυπα παγκοσμίως, η ΕΟΚΕ καλεί τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα, και ιδίως την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, αλλά και τα κράτη μέλη, να υποστηρίξουν την εν εξελίξει διαδικασία της τρέχουσας συνθήκης και να συμβάλουν εποικοδομητικά στις διαπραγματεύσεις.

1.11. Το παρόν σχέδιο κειμένου παρουσιάζει δυνατότητες για ουσιαστικές βελτιώσεις που πρέπει να εξεταστούν. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή χρειάζεται σαφή εντολή για να συντονίσει την αναγκαία ευρωπαϊκή δέσμευση.

1.12. Η ΕΟΚΕ συνιστά να θεσπιστούν επίσης διατάξεις που επιτρέπουν την ευελιξία μεταξύ των αντίστοιχων, αλλά όχι υπερβολικών, κανόνων για τις ΜΜΕ, αφενός, και των αυστηρότερων κανόνων για τους βιομηχανικούς κλάδους υψηλής επικινδυνότητας, αφετέρου. Επιπλέον, η ΕΕ προσφέρει ειδικά μέσα στήριξης για να βοηθήσει τις ΜΜΕ να διαχειριστούν τις προκλήσεις μιας τέτοιας συνθήκης (π.χ. μια υπηρεσία, υποστήριξη για μάθηση από ομοτίμους).

1.13. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει πλήρως τα ψηφίσματα που εγκρίθηκαν από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (ΕΚ)⁽²⁾, ιδίως την έκκλησή του για πλήρη δέσμευση υπέρ της ανάπτυξης ενός δεσμευτικού μέσου και ειδικά για την ανάδειξη της ανάγκης καθιέρωσης ενός διεθνούς μηχανισμού καταγγελιών και εποπτείας. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι υπάρχουν διεθνή συστήματα, όπως η διαδικασία καταγγελιών στο πλαίσιο της ΔΟΕ, τα οποία μπορούν να αποτελέσουν πρότυπο για πιο φιλόδοξη διεθνή επιβολή, διότι οι δεσμευτικοί κανόνες δεν θα είναι αποτελεσματικοί χωρίς ισχυρή δέσμευση εκ μέρους των κρατών και αντίστοιχους μηχανισμούς επιβολής.

1.14. Όπου δεν έχουν ήδη αναπτυχθεί, εκπονούνται εθνικά σχέδια δράσης προς εφαρμογή της δέουσας επιμέλειας όσον αφορά τα ανθρώπινα δικαιώματα, κρίνεται ωστόσο αναγκαίο να υπάρξει και ένα ευρωπαϊκό σχέδιο δράσης. Στην ανάπτυξη, εφαρμογή και επιβολή των σχεδίων δράσης, πρέπει να συμμετέχει η οργανωμένη κοινωνία των πολιτών.

1.15. Η ΕΟΚΕ συνιστά η Ευρωπαϊκή Επιτροπή να μελετήσει τη σκοπιμότητα ίδρυσης ενός «δημόσιου οργανισμού αξιολόγησης της ΕΕ» για τα ανθρώπινα δικαιώματα στο επιχειρηματικό πεδίο.

(1) Oxford Dictionary of Law (7η έκδοση) — Ο τόπος ή η χώρα όπου εκδικάζεται μια υπόθεση.

(2) Π.χ. ψήφισμα του ΕΚ της 4ης Οκτωβρίου 2018 (2018/2763(RSP)).

1.16. Η ΕΟΚΕ είναι της άποψης να συσταθεί ένας ισχυρός διεθνής μηχανισμός παρακολούθησης και επιβολής, με δυνατότητα υποβολής καταγγελιών σε διεθνή επιτροπή. Επιπλέον, ορίζεται ένας ανεξάρτητος αξιωματούχος του ΟΗΕ (διαμεσολαβητής) για τα θύματα παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ο οποίος θα διερευνά και θα στηρίζει τις αξιώσεις αυτών, όπου αυτό είναι απαραίτητο, και θα παρακολουθεί, σε ανεξάρτητη βάση, εικαζόμενες παραβάσεις, και να τις θέτει υπόψη της εν λόγω επιτροπής.

1.17. Το σχέδιο περιλαμβάνει έναν πολύ ευρύ ορισμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Στο προσέκιο του σχεδίου συνθήκης θα πρέπει να συμπεριληφθεί αναφορά στην «Τριμερή δήλωση αρχών της ΔΟΕ για τις πολυεθνικές επιχειρήσεις και την κοινωνική πολιτική», καθώς και στους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ), και τα σχετικά κείμενα πρέπει να αποτελέσουν θεμελιώδη παράμετρο για την ερμηνεία της συνθήκης. Συγκεκριμένα, τα ανθρώπινα δικαιώματα -όπως το δικαίωμα σε υγιές περιβάλλον, εκπαίδευση και προστασία των δεδομένων- πρέπει να αναφέρονται πιο ρητά και να περιλαμβάνονται στο πεδίο εφαρμογής της Συνθήκης.

1.18. Το σχέδιο ορίζει ήδη την επιλογή των αρμόδιων δικαιοδοσιών, η οποία χρειάζεται περαιτέρω βελτίωση και, ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι, όταν μια επιχείρηση συμμετέχει με τις επιχειρηματικές δραστηριότητές της σε διακρατικές αλυσίδες εφοδιασμού, διασφαλίζεται ότι η δικαιοδοσία μπορεί να ορίζεται στη χώρα της έδρας της. Διευκρινίζεται επίσης ότι οι τοπικές θυγατρικές και οι προμηθευτές μπορούν να ενάγονται ή, τουλάχιστον, να συνδέονται με απαιτήσεις στη χώρα έδρας της μητρικής ή της δικαιούχου εταιρείας.

1.19. Η ΕΟΚΕ αναδεικνύει τη σημασία των μαρτύρων και του ρόλου των μαρτύρων δημοσίου συμφέροντος (*whistle-blowers*). Επίσης, επικροτεί τις προστατευτικές διατάξεις που περιλαμβάνονται στο παρόν σχέδιο κειμένου. Οι ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται στον τομέα αυτό πρέπει να υποστηρίζονται.

1.20. Η ΕΟΚΕ συνιστά να υπάρχουν διευκρινίσεις όσον αφορά την αλληλεπίδραση μεταξύ της δέουσας επιμέλειας και της ευθύνης, συμπεριλαμβανομένων σαφών και πρακτικών διατάξεων ώστε να διασφαλίζεται ότι η δέουσα επιμέλεια ενσωματώνει τη συνεχή παρακολούθηση των αλυσίδων εφοδιασμού, καθώς και την αντίστοιχη ευθύνη σε περίπτωση αποτυχίας. Μια περαιτέρω διευκρίνιση θα βασίζεται στις έννοιες που έχουν ήδη αναπτυχθεί για τις UNGP.

1.21. Η ΕΟΚΕ συνιστά τη θέσπιση ποινικής ευθύνης σε περιπτώσεις βαριάς αμέλειας. Σε περίπτωση λιγότερο σοβαρών αδικημάτων, όπως η παράλειψη της υποχρέωσης τακτικής αναφοράς, ορίζεται διοικητική ευθύνη.

1.22. Το σχέδιο κειμένου περιλαμβάνει διάταξη σχετικά με την αντιστροφή του βάρους της απόδειξης στις περιπτώσεις αστικής ευθύνης, η οποία αποσαφηνίζεται ώστε να εξασφαλίζεται η συνεπής εφαρμογή σε όλες τις περιοχές δικαιοδοσίας και να διασφαλίζεται ότι τα θύματα μπορούν να βασίζονται στην εφαρμογή της όταν είναι αναγκαίο.

1.23. Όσον αφορά τις εμπορικές και επενδυτικές συμφωνίες, καθίσταται σαφές ότι τα μέτρα εφαρμογής μιας συνθήκης για τις επιχειρήσεις και τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι αιτιολογημένα και δεν μπορούν να καταστρατηγούνται μέσω της επίλυσης επενδυτικών διαφορών⁽³⁾.

1.24. Το παρόν σχέδιο κειμένου επιτρέπει την προαιρετική συμμετοχή σε ένα σύστημα επίλυσης διαφορών. Αυτή η διάταξη θα επανεξεταστεί ούτως ώστε να ενταχθεί αποτελεσματικότερα στα ισχύοντα πλαίσια, δεδομένου ότι, από τις εννέα βασικές πράξεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα, εκείνες που προβλέπουν την επίλυση διαφορών περιέχουν μια ρήτρα αυτοεξάιρεσης (*opt-out provision*).

1.25. Η ΕΟΚΕ επικροτεί το γεγονός ότι το παρόν σχέδιο κειμένου εξετάζει ζητήματα αμοιβαίας συνδρομής. Ωστόσο, οι διατάξεις όσον αφορά τα δικαστικά έξοδα έχουν αλλάξει ουσιαστικά. Εξαιρώντας τις περιπτώσεις επιπόλαιων προσφυγών ενώπιον δικαστηρίων, τα θύματα δεν θα υποχρεούνται να αναλαμβάνουν τα δικαστικά έξοδα.

1.26. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει ένα νομικά δεσμευτικό μέσο για τις επιχειρήσεις και τα ανθρώπινα δικαιώματα, ενθαρρύνει δε τη στενή συνεργασία με τους κοινωνικούς εταίρους και τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών.

2. Ιστορικό

2.1. Οι ΣΒΑ στοχεύουν με διάφορους τρόπους στη βελτίωση των εργασιακών σχέσεων, στην υπεύθυνη παραγωγή και κατανάλωση και σε σταθερές δεσμεύσεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Μια δεσμευτική συνθήκη θα μπορούσε να υποστηρίξει σημαντικά αυτές τις προσπάθειες, δημιουργώντας ένα διεθνές πλαίσιο ευθύνης.

⁽³⁾ ΕΕ C 110 της 22.3.2019, σ. 145.

2.2. Στις διεθνείς κατευθυντήριες γραμμές για τις επιχειρήσεις και τα ανθρώπινα δικαιώματα περιλαμβάνονται οι UNGP και το Παγκόσμιο Συμβόλαιο των Ηνωμένων Εθνών (UNGC/UN Global Compact), καθώς και κατευθυντήριες γραμμές που αναπτύχθηκαν στον ΟΟΣΑ (κατευθυντήριες γραμμές του ΟΟΣΑ για τις πολυεθνικές εταιρείες), οι οποίες παρέχουν στις πολυεθνικές επιχειρήσεις ένα πλαίσιο στρατηγικών εταιρικής κοινωνικής ευθύνης (ΕΚΕ), καθώς και τη νομική εφαρμογή μέσω της διάρθρωσης των συμβάσεών τους, όταν δραστηριοποιούνται στο εξωτερικό και χρησιμοποιούν παγκόσμιες αλυσίδες εφοδιασμού. Ο ΟΟΣΑ παρέχει επίσης έγγραφα καθοδήγησης σε ορισμένους τομείς. Ο αντίκτυπός τους στην ενθάρρυνση της εφαρμογής της δέουσας επιμέλειας στις αλυσίδες εφοδιασμού⁽⁴⁾ καταδεικνύει ότι είναι δυνατή η διαχείριση κινδύνων και η εφαρμογή αυστηρών προτύπων σχετικά με τις παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

2.3. Η παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων επηρεάζει τη ζωή των ανθρώπων, τις κοινότητές τους, το περιβάλλον ή την ιδιοκτησία τους. Συνεπώς, η ΕΟΚΕ επικροτεί τέτοιου είδους πρωτοβουλίες⁽⁵⁾ και τονίζει με έμφαση ότι η συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών και των συνδικαλιστικών οργανώσεων στις διαδικασίες δέουσας επιμέλειας είναι ζωτικής σημασίας. Η υπεύθυνη επιχειρηματική συμπεριφορά έχει εξελιχθεί σε σημαντικό θέμα για τις επιχειρήσεις. Η κοινωνία των πολιτών, αλλά και οι συνδικαλιστικές οργανώσεις, διαπιστώνουν ότι οι επιχειρήσεις καταβάλλουν προσπάθειες για τη διεύρυνση της πρακτικής εφαρμογής των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και για τη βελτίωση της επιχειρηματικής συμπεριφοράς. Στις εν εξελίξει συζητήσεις για τη συνθήκη, οι εκπρόσωποι των επιχειρήσεων υπογραμμίζουν τη σημασία τόσο της εφαρμογής των παγκόσμιων ανθρωπίνων δικαιωμάτων για όλους τους εργαζόμενους όσο και της αποτελεσματικής εφαρμογής των προτύπων και των προδιαγραφών της ΔΟΕ για την υγεία και ασφάλεια στην εργασία. Οι εκθέσεις ΕΚΕ δεν αποτελούν εργαλεία μάρκετινγκ, αλλά τρόπο να καταδειχθεί η ανάληψη της ευθύνης. Η ΕΟΚΕ ενθαρρύνει τα κράτη μέλη να λάβουν ισχυρά μέτρα για να εφαρμόσουν τις πολιτικές τους για τα ανθρώπινα δικαιώματα και να στηρίξουν τις επιχειρήσεις σε σχέση με την εθελοντική δέσμευσή τους για την ΕΚΕ, ιδίως όσον αφορά τις διεθνείς δραστηριότητες.

2.4. Ωστόσο, τα εθελοντικά μέτρα δεν μπορούν να αποτρέψουν όλες τις παραβιάσεις των δικαιωμάτων⁽⁶⁾. Η λήψη δεσμευτικών μέτρων, που θα συνοδεύονται από τις κατάλληλες κυρώσεις, θα βοηθήσει να διασφαλιστεί η τήρηση ενός ελάχιστου νομικού προτύπου, μεταξύ άλλων και από τις επιχειρήσεις που δεν λαμβάνουν σοβαρά υπόψη την ηθική τους ευθύνη όπως το πράττουν οι επιχειρήσεις που εφαρμόζουν υψηλά πρότυπα για τα ανθρώπινα δικαιώματα, π.χ. βάσει των UNGP. Οι δεσμευτικοί κανόνες σχεδιάζονται σε συνοχή με τα υφιστάμενα συστήματα δέουσας επιμέλειας, ιδίως με τις UNGP, προκειμένου να διευκολύνεται η εφαρμογή και να αποφεύγονται οι απολύσεις. Τα εθελοντικά και δεσμευτικά μέτρα δεν αλληλοαποκλείονται, αλλά αλληλοσυμπληρώνονται.

2.5. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι οι περισσότερες επιχειρήσεις, ιδίως στην ΕΕ, έχουν δεσμευτεί να προασπίζουν τα ανθρώπινα δικαιώματα. Ωστόσο, σύμφωνα με τις στατιστικές της ΔΟΕ, η αναγκαστική εργασία παράγει παγκοσμίως στους τομείς των κατασκευών, της μεταποίησης, της εξόρυξης, των επιχειρήσεων κοινής ωφέλειας και της γεωργίας κέρδη ύψους 43 δισεκατ. δολαρίων για τις επιχειρήσεις που δεν έχουν δεσμευτεί επαρκώς να τηρούν τα ανθρώπινα δικαιώματα στην αλυσίδα αξίας τους.

2.6. Ο δείκτης αναφοράς των εταιρειών για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (*Corporate Human Rights Benchmark*) δημιουργήθηκε από επαγγελματίες επενδυτές σε συνεργασία με τις ΜΚΟ για τα ανθρώπινα δικαιώματα⁽⁷⁾. Αυτός ο δείκτης αναφοράς (*benchmark*) σχεδιάστηκε προκειμένου να αποτελέσει ένα εργαλείο για τον εντοπισμό υπεύθυνων επιχειρήσεων από τους επενδυτές, επομένως είναι προς το συμφέρον των εταιρειών να επιδεικνύουν καλές επιδόσεις. Τα αποτελέσματα με βάση τον εν λόγω δείκτη καταδεικνύουν ότι η εφαρμογή των UNGP είναι περιορισμένη σε πολλές εταιρείες που αποτελούν αντικείμενο συγκριτικής αξιολόγησης. Στο πλαίσιο αυτό αξίζει να γίνει ειδική αναφορά σε εταιρείες όπως η McDonalds και η Starbucks, οι οποίες δραστηριοποιούνται παγκοσμίως και είναι ιδιαίτερα ενεργές στην Ευρώπη, και έχουν χαμηλή κατάταξη σε ό,τι αφορά την εφαρμογή των UNGP. Ολοένα και περισσότεροι, οι διεθνείς, μη ευρωπαϊκές εταιρείες αποκτούν πλεονεκτήματα έναντι των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων, οι οποίες δεσμεύονται υπέρ της τήρησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Άνω του 40 % των εταιρειών της συγκριτικής αξιολόγησης σημειώνουν μηδενική βαθμολογία ως προς την επιμέλεια για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τα δύο τρίτα των εταιρειών που αποτέλεσαν αντικείμενο της συγκριτικής αξιολόγησης βαθμολογούνται με ποσοστό κάτω του 30 % στην εφαρμογή των UNGP, στο οποίο συμπεριλαμβάνονται επίσης ευρωπαϊκές εταιρείες.

2.7. Παρά το γεγονός ότι η μεγάλη πλειονότητα των επιχειρήσεων θεωρεί ότι δεσμεύεται υπέρ των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, οι παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο πλαίσιο των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων επαναλαμβάνονται ξανά και ξανά. Η δεσμευτική συνθήκη θα εγγυάται στα θύματα ότι θα διασφαλίζονται τα παγκοσμίως ενιαία πρότυπα για τα ανθρώπινα δικαιώματα, το εφαρμοστέο δίκαιο, καθώς και η δίκαιη πρόσβαση στις αρχές και τα δικαστήρια. Αυτό θα χρησιμεύσει επίσης για την εξισορρόπηση των όρων ανταγωνισμού για τις επιχειρήσεις, τη δημιουργία ασφάλειας δικαίου και τη δημιουργία δικαιότερου παγκόσμιου ανταγωνισμού.

⁽⁴⁾ <http://www.oecd.org/daf/inv/mne/oecd-portal-for-supply-chain-risk-information.htm>

⁽⁵⁾ ΕΕ C 303 της 19.8.2016, σ. 17.

⁽⁶⁾ Ορισμένα από τα πιο πρόσφατα παραδείγματα: εργάτες συγκομιδής φουντουκιών στην Τουρκία, <https://www.nytimes.com/2019/04/29/business/syrian-refugees-turkey-hazelnut-farms.html>· επιτάξεις πλάκες που κατασκευάζονται με παιδική εργασία, <https://kurier.at/politik/ausland/blutige-grabsteine-was-friedhofe-mit-kinderarbeit-zu-tun-haben/400477447>· εξόρυξη μεταλλευμάτων για τις μπαταρίες ηλεκτρικών αυτοκινήτων <https://www.dw.com/de/kinderarbeit-f%C3%BCr-elektro-autos/a-40151803>.

⁽⁷⁾ <https://www.corporatebenchmark.org/>

2.8. Η ΕΕ ακολουθεί ένα θεματολόγιο για την προώθηση και τη διάδοση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στις εξωτερικές της πολιτικές. Ο κανονισμός της ΕΕ για τα ορυκτά από περιοχές συγκρούσεων, η οδηγία για τη μη χρηματοοικονομική αναφορά και ο κανονισμός για την ξυλεία αποτελούν παραδείγματα στα οποία ενισχύεται η δέουσα επιμέλεια όσον αφορά τα ανθρώπινα δικαιώματα. Οι ρήτρες στις συμφωνίες ελεύθερων συναλλαγών περιλαμβάνουν δεσμεύσεις για την προστασία αυτών των δικαιωμάτων. Ορισμένα κράτη μέλη της ΕΕ -κυρίως η Γαλλία, αλλά και το Ηνωμένο Βασίλειο και οι Κάτω Χώρες- έχουν εγκρίνει νομοθεσία που ενισχύει την εταιρική λογοδοσία και σταθερότερα πλαίσια για τη δέουσα επιμέλεια όσον αφορά τα ανθρώπινα δικαιώματα. Ο Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων (FRA) προέβη σε ανάλυση των ευρωπαϊκών αρμοδιοτήτων όσον αφορά τις επιχειρήσεις και τα ανθρώπινα δικαιώματα και διαπίστωσε ότι υπάρχουν συγκεκριμένοι λόγοι για τις αρμοδιότητες της ΕΕ, αλλά και για τις αρμοδιότητες των κρατών μελών⁽⁸⁾. Ως εκ τούτου, συνιστά να υιοθετηθεί μια προσέγγιση ανοικτής μεθόδου συντονισμού. Τα ζητήματα αρμοδιότητας πρέπει να διευκρινιστούν πριν από την επίσημη επικύρωση της σύμβασης. Ωστόσο, καταρχήν, πρέπει να θεωρηθεί ότι υφίσταται κοινή αρμοδιότητα. Οι διαδικασίες κατά των παραβιάσεων των θεμελιωδών δικαιωμάτων από επιχειρήσεις εξετάζονται έμμεσα μέσω του διοικητικού, αστικού ή ποινικού δικαίου. Εγείρουν ζητήματα διεθνούς ιδιωτικού και διεθνούς (εταιρικού) ποινικού δικαίου, νομικά ζητήματα τα οποία έχουν εναρμονιστεί ως κάποιο βαθμό στην ΕΕ.

2.9. Το ΕΚ έχει υιοθετήσει ορισμένα ψηφίσματα σχετικά με το συγκεκριμένο θέμα και υπήρξε ισχυρός υποστηρικτής της ενεργού συμμετοχής στις διαπραγματεύσεις για ένα δεσμευτικό νομικό μέσο. Το ΕΚ έχει επίσης ζητήσει την εκπόνηση μελέτης σχετικά με την πρόσβαση σε μέσα έννομης προστασίας για τα θύματα παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε τρίτες χώρες («Access to legal remedies for victims of corporate human rights abuses in third countries»)⁽⁹⁾, στην οποία διατυπώνονται συγκεκριμένες συστάσεις προς τα θεσμικά όργανα της ΕΕ για τη βελτίωση της εν λόγω πρόσβασης.

2.10. Το Συμβούλιο έχει ζητήσει την εκπόνηση γνωμοδότησης από τον Οργανισμό Θεμελιωδών Δικαιωμάτων (FRA) με θέμα τη *Βελτίωση της πρόσβασης σε έννομη προστασία στον τομέα των επιχειρήσεων και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε επίπεδο ΕΕ*. Σε αυτήν τη γνωμοδότηση διαπιστώθηκαν σημαντικές δυνατότητες βελτίωσης.

2.11. Το 2014, το Συμβούλιο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων των Ηνωμένων Εθνών (UNHRC/United Nations Human Rights Council) εξέδωσε το ψήφισμα 26/9, στο οποίο αποφάσιζε τη σύσταση ανοικτού χαρακτήρα διακυβερνητικής ομάδας εργασίας για την εκπόνηση διεθνούς νομικά δεσμευτικού μέσου, με στόχο τη ρύθμιση των δραστηριοτήτων των διεθνικών εταιρειών και άλλων επιχειρήσεων στο πλαίσιο του διεθνούς δικαίου των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Το ψήφισμα υποστηρίχθηκε από μεγάλο αριθμό αναπτυσσόμενων χωρών. Το παρόν σχέδιο παρουσιάστηκε τον Ιούλιο του 2019.

2.12. Η ΕΕ συμμετείχε στην ομάδα εργασίας, πρόσφατα όμως διαχώρισε τη θέση της από τα αποτελέσματα της συνεδρίασης της ομάδας εργασίας που πραγματοποιήθηκε τον Οκτώβριο του 2018, επικαλούμενη μια σειρά θεμάτων. Τα σημαντικότερα από αυτά φαίνεται να αφορούν ζητήματα εφαρμογής σε όλες τις επιχειρήσεις και όχι μόνο στις διεθνικές, τον στενότερο προσανατολισμό προς τις UNGP και μια πιο διαφανή διαδικασία. Υπό την παρούσα διατύπωση του σχεδίου κείμενου, διαπιστώνεται ότι τα ουσιαστικά θέματα που πρότεινε η ΕΕ φαίνεται να έχουν ληφθεί υπόψη. Λαμβανομένων υπόψη των νομικών ζητημάτων εναρμόνισης, η ΕΕ θα πρέπει να συμμετέχει σθεναρά στη διαδικασία, με επίσημη διαπραγματευτική εντολή, προκειμένου να εκπροσωπήσει τα συμφέροντα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των κρατών μελών της.

2.13. Υπάρχουν μεγάλες οικονομίες, οι οποίες, επί του παρόντος, δεν συμμετέχουν ενεργά, όπως οι ΗΠΑ, ή δεν φαίνεται να έχουν αναλάβει ισχυρή δέσμευση, όπως η Κίνα, στη διαδικασία εκπόνησης της συνθήκης. Η παροχή ευρέος πεδίου εφαρμογής της συνθήκης θα συμβάλει στην προώθηση της υπεύθυνης επιχειρηματικής συμπεριφοράς, συμπεριλαμβανομένων των επιχειρήσεων από αυτές τις μεγάλες οικονομίες. Ακόμη και αν δεν επικυρώσουν τη δεσμευτική συνθήκη, η έναρξη των δραστηριοτήτων τους στην ευρωπαϊκή κοινή αγορά, θα τις καταστήσει δυνητικά υπεύθυνες στην Ευρώπη, σύμφωνα με τη δεσμευτική συνθήκη. Θα αποτελεί αναγκαιότητα για τις χώρες αυτές να εφαρμόζουν αυστηρότερους κανόνες για τη δέουσα επιμέλεια όσον αφορά τα ανθρώπινα δικαιώματα εφόσον επιθυμούν να συνεχίσουν να επωφελούνται από τις ευρωπαϊκές αγορές.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει πλήρως τα ανθρώπινα δικαιώματα ως καθολική και αναφαίρετη, αδιαίρετη, αλληλεξαρτώμενη, αλληλένδετη και, ως εκ τούτου, υποχρεωτική βάση για κάθε κοινωνική δέσμευση, είτε πρόκειται για την πολιτική, τη διεθνή συνεργασία, τον κοινωνικό διάλογο, την οικονομία είτε για τις επιχειρήσεις. Τα ανθρώπινα δικαιώματα αποτελούν θεμέλιο για τον πλούτο της Ευρώπης και για μια ειρηνική ζωή στην ήπειρό μας. Ακόμη περισσότερο, μαζί με το μοντέλο του ευρωπαϊκού κοινωνικού κράτους, συμπεριλαμβανομένων των καθολικών εκπαιδευτικών συστημάτων, εγγυώνται την οικονομική ανάπτυξη και την υλική ευημερία. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι όλα τα κοινωνικά και πολιτικά ανθρώπινα δικαιώματα πρέπει να εγγυώνται έναν αξιοπρεπή τρόπο ζωής σε όλους τους ανθρώπους στον κόσμο και ότι η παραβίασή τους δεν πρέπει να οδηγεί σε αδικαιολόγητη κερδοσκοπία.

⁽⁸⁾ Γνωμοδότηση του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων (FRA) με θέμα «Βελτίωση της πρόσβασης σε έννομη προστασία στον τομέα των επιχειρήσεων και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε επίπεδο ΕΕ» (Improving access to remedy in the area of business and human rights at the EU level), σ. 62.

⁽⁹⁾ EP/EXPO/B/DROI/FWC/2013-08/Lot4/07, Φεβρουάριος 2019 — PE 603.475.

3.2. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η πρόληψη των παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων θα πρέπει να αποτελεί πρωταρχικό στόχο μιας δεσμευτικής συνθήκης. Όταν υπάρχει ένα διεθνώς συμφωνημένο ελάχιστο πρότυπο δέσμευσης για την επιχειρηματική συμπεριφορά, οι επιχειρήσεις χρειάζονται ακόμη μεγαλύτερη στήριξη και καθοδήγηση για την εφαρμογή των μέτρων, η δε ΕΕ και τα κράτη μέλη της θα πρέπει να αναγνωρίσουν την ευθύνη που φέρουν ώστε να εξασφαλιστεί ότι η υπεύθυνη επιχειρηματική συμπεριφορά δεν οδηγεί σε αθέμιτο ανταγωνισμό.

3.3. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει πλήρως τα ψηφίσματα που εγκρίθηκαν από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (ΕΚ) και επαναλαμβάνει την έκκλησή της για πλήρη δέσμευση και ενεργό συμμετοχή στη διαδικασία της συνθήκης στη Γενεύη για την ανάπτυξη ενός δεσμευτικού μέσου, συμπεριλαμβανομένης της ανάγκης που εκφράζεται σε αυτά σχετικά με τη δημιουργία μηχανισμού καταγγελιών (*grievance mechanism*). Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει να ενεργήσει με βάση τα ψηφίσματα αυτά και να επιδείξει ισχυρή δέσμευση.

3.4. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί επίσης με το αναγκαίο περιεχόμενο μιας δεσμευτικής συνθήκης, όπως διατυπώνεται από το ΕΚ, δηλαδή:

- αξιοποίηση του πλαισίου των UNGP,
- καθορισμό **δεσμευτικών υποχρεώσεων δέουσας επιμέλειας** για τις διεθνικές εταιρείες και άλλες επιχειρήσεις, **συμπεριλαμβανομένων των θυγατρικών τους,**
- **αναγνώριση των εξωδικαστικών υποχρεώσεων των κρατών όσον αφορά τα ανθρώπινα δικαιώματα** και έγκριση κανονιστικών μέτρων προς τούτο,
- **αναγνώριση της εταιρικής ποινικής ευθύνης,**
- μηχανισμούς **συντονισμού και συνεργασίας μεταξύ των κρατών σε θέματα έρευνας, δίωξης και επιβολής των διασυνοριακών υποθέσεων,** και
- **καθιέρωση διεθνών δικαστικών και εξωδικαστικών μηχανισμών εποπτείας και επιβολής.**

3.5. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει επίσης την άποψη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου ότι, εάν οι ενάγοντες έχουν τη δυνατότητα να επιλέξουν τη δικαιοδοσία, τα κράτη θα έχουν κίνητρα να εισαγάγουν αυστηρούς κανόνες και δίκαιο νομικό σύστημα ώστε να κρατήσουν τις εν λόγω υποθέσεις εντός της δικαιοδοσίας τους. Ωστόσο, οι μηχανισμοί επιβολής θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι είναι προς το συμφέρον των κρατών να νομοθετούν υπέρ της υποχρεωτικής δέουσας επιμέλειας όσον αφορά τις επιχειρήσεις και τα ανθρώπινα δικαιώματα. Υπάρχουν διεθνή συστήματα, όπως η διαδικασία καταγγελιών στη ΔΟΕ, τα οποία μπορούν να αποτελέσουν πρότυπο για πιο φιλόδοξη διεθνή επιβολή.

3.6. Οι δεσμευτικοί κανόνες δεν πρέπει να έχουν ως αποτέλεσμα οι επιχειρήσεις που ακολουθούν υπεύθυνη επιχειρηματική συμπεριφορά να αποτελούν στόχο επιπόλαιων δικαστικών διαφορών. Ο βαθμός στον οποίο μια δεσμευτική πράξη καθιστά τις επιχειρήσεις υπεύθυνες για τις παραβιάσεις θα πρέπει να ορίζεται σαφώς. Κατά συνέπεια, οι παραβιάσεις των δικαιωμάτων μπορούν να προλαμβάνονται καλύτερα όταν υπάρχει ένα διεθνώς συμφωνημένο δεσμευτικό πρότυπο που εφαρμόζεται και προστατεύεται από τα κράτη. Αυτό αντικατοπτρίζεται στην τρέχουσα προσέγγιση του σχεδίου κειμένου, το οποίο δεν εισάγει άμεσες υποχρεώσεις για τις επιχειρήσεις, υποχρεώνει, όμως, τα κράτη να εφαρμόζουν ένα συμφωνημένο πρότυπο με βάση το νομικό τους σύστημα.

3.7. Η μελέτη του ΕΚ και η προαναφερθείσα γνωμοδότηση του FRA διερευνούν συγκεκριμένα ζητήματα που προκύπτουν τακτικά όταν πολίτες προσπαθούν να καταγγείλουν ενώπιον των ευρωπαϊκών δικαστηρίων παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων από εταιρείες, τις θυγατρικές τους ή εντός της αλυσίδας εφοδιασμού τους.

3.7.1. Η **δικαιοδοσία** των ευρωπαϊκών δικαστηρίων περιορίζεται συνήθως στους Ευρωπαίους εναγόμενους. Αυτό σημαίνει ότι μια εταιρεία που εδρεύει στην Ευρώπη μπορεί να εναχθεί ενώπιον ευρωπαϊκού δικαστηρίου, οι θυγατρικές της, όμως, οι οποίες εδρεύουν στη χώρα όπου συνέβη η ζημία, συνήθως δεν μπορούν. Οι προμηθευτές και οι μεσάζοντες στην αλυσίδα εφοδιασμού είναι ακόμη πιο απομακρυσμένοι από την εν λόγω ευρωπαϊκή εταιρεία. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι πρέπει να διασφαλίζεται ότι τα θύματα των σχετικών με τις επιχειρήσεις παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων έχουν, ως ανθρώπινο δικαίωμα, εγγυημένη πρόσβαση σε δίκαιες διαδικασίες, δικαστήρια και αρχές. Ειδικά όταν δεν είναι σαφές εάν ευθύνεται η μητρική εταιρεία ή μία από τις θυγατρικές ή τους προμηθευτές της, δικαιοδοσία θα έχει ένα φόρουμ για τη διεξαγωγή δίκαιης διαδικασίας.

3.7.2. Η μελέτη του ΕΚ σκιαγραφεί επίσης διαδικασίες διαμεσολάβησης που μπορούν να χρησιμοποιηθούν από τα θύματα για να δηλώσουν τις αξιώσεις τους. Η ΕΟΚΕ εκφράζει ρητά την ικανοποίησή της για τις αξιολογές αυτές εθελοντικές διαδικασίες που διακηρύσσουν ο ΟΟΣΑ, οι UNGP και το Παγκόσμιο Συμβόλαιο (*Global Compact*), επισημαίνει εντούτοις ότι οι διαδικασίες αυτές δεν επιλύουν το ζήτημα των παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων από επιχειρήσεις που δεν εφαρμόζουν τις πτυχές της ΕΚΕ στον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Ως εκ τούτου, είναι απαραίτητη και η επίσημη δίωξη.

3.7.3. Η συλλογή **αποδεικτικών στοιχείων** είναι συχνά δύσκολη για τους ενάγοντες, για πρακτικούς λόγους. Οι υποθέσεις συχνά αφορούν μεγάλους αριθμούς ατόμων και ενέχουν γλωσσικά εμπόδια. Μολονότι είναι συχνά εύκολο να αποδειχθεί ότι μια τοπική εταιρεία είναι θυγατρική ή προμηθεύτρια ευρωπαϊκής εταιρείας, η απόδειξη της έκτασης του ελέγχου που ασκείται είναι πολύ δύσκολη για τα θύματα. Όταν μπορεί να οριστεί ευρωπαϊκή δικαιοδοσία, το **κόστος των δικαστικών εξόδων** μπορεί να είναι υπερβολικό, ακόμη και όταν τα θύματα των παραβιάσεων δικαιώνονται. Υπάρχει μεγάλη δυνατότητα βελτίωσης της διεθνούς δικαστικής συνεργασίας. Η ΕΟΚΕ επικροτεί το γεγονός ότι το παρόν σχέδιο κειμένου εξετάζει ζητήματα αμοιβαίας συνδρομής, ωστόσο απαιτεί τα θύματα να μην υποχρεούνται να αναλαμβάνουν τα δικαστικά έξοδα, με εξαίρεση τις περιπτώσεις επιτόλαιων διαφορών.

3.8. Όταν τα κράτη μέλη της ΕΕ, σε μεμονωμένη βάση, αρχίζουν να θεσπίζουν αυστηρότερα υποχρεωτικά πλαίσια **δέουσας επιμέλειας**, τότε θα υπάρξει αναντιστοιχία των εν λόγω προτύπων εντός της ΕΕ. Οι εταιρείες που εδρεύουν σε κράτη μέλη της ΕΕ με αυστηρότερες απαιτήσεις δέουσας επιμέλειας δεν τίθενται εκτός ανταγωνισμού από όσες εδρεύουν αλλού. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι οι επιχειρήσεις θα έχουν ίσους όρους ανταγωνισμού και θα διαθέτουν ασφάλεια δικαίου, με σαφείς ευθύνες.

3.9. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ θεωρεί καθοριστικής σημασίας την ουσιαστική δέσμευση και συμμετοχή των εκπροσώπων της ΕΕ στην προσεχή διαδικασία. Δεν μπορεί να είναι προς το συμφέρον της ΕΕ και των κρατών μελών της η μη ενεργός συμμετοχή τους στη σύνταξη μιας συνθήκης για τα ανθρώπινα δικαιώματα, με σημαντικές ενδεχομένως συνέπειες για το διεθνές εμπορικό σύστημα⁽¹⁰⁾. Το παρόν σχέδιο κειμένου παρουσιάζει δυνατότητες για ουσιαστικές βελτιώσεις που πρέπει να εξεταστούν. Τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα και τα κράτη μέλη πρέπει να συμμετάσχουν ενεργά και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή χρειάζεται σαφή εντολή προκειμένου να είναι σε θέση να συντονίσει την ευρωπαϊκή δέσμευση.

3.10. Δεδομένου ότι η συνθήκη θα εφαρμοστεί και θα επιβληθεί από τα κράτη μέλη και την ΕΕ, όπου δεν έχουν ήδη αναπτυχθεί, εκπονούνται εθνικά σχέδια δράσης εντός των κρατών μελών, τα οποία θα καθορίζουν πώς θα εφαρμόζεται η δέουσα επιμέλεια όσον αφορά τα ανθρώπινα δικαιώματα. Θα υπάρξει ευρωπαϊκό σχέδιο δράσης, ώστε να διασφαλίζεται ότι όλα τα επίπεδα ευρωπαϊκής διακυβέρνησης συμμετέχουν ανάλογα με τις αρμοδιότητές τους. Στην ανάπτυξη, εφαρμογή και επιβολή των σχεδίων δράσης, πρέπει να συμμετέχει η οργανωμένη κοινωνία των πολιτών.

3.11. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα μελετήσει τη σκοπιμότητα σύστασης ενός «δημόσιου οργανισμού αξιολόγησης της ΕΕ» για τα ανθρώπινα δικαιώματα στο επιχειρηματικό πεδίο, αναπτύσσοντας ένα σύστημα βάσει του οποίου οι ελεγκτικές εταιρείες θα μπορούν να πιστοποιούνται και να ελέγχονται τακτικά (κριτήρια, παρακολούθηση). Ο οργανισμός αυτός θα μπορούσε να υποστηρίξει τις επιχειρήσεις (ιδίως τις ΜΜΕ) προσπαθώντας να καθορίσει και να βελτιώσει την έκθεσή τους στα ανθρώπινα δικαιώματα, με ευεργετικά αποτελέσματα για τις επιχειρήσεις σε θέματα ευθύνης. Η διερεύνηση αυτής της έννοιας θα μπορούσε να αποτελέσει θέμα μιας μεταγενέστερης γνωμοδότησης.

3.12. Η ευθύνη για τα ανθρώπινα δικαιώματα θα πρέπει να καταστεί υποχρεωτικό θέμα στα οικονομικά, επιχειρηματικά και συναφή προγράμματα σπουδών και κατάρτισης και μια τέτοια εκπαιδευτική έμφαση θα μπορούσε να υποστηριχθεί από εκπαιδευτικά προγράμματα της ΕΕ.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1. Η συνθήκη αναπτύσσεται από ομάδα εργασίας του Συμβούλιο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων των Ηνωμένων Εθνών (UNHRC/*United Nations Human Rights Council*), το οποίο είναι υπεύθυνο για την εφαρμογή των διακηρύξεων του ΟΗΕ για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Δεδομένου ότι επίσημοι αποδέκτες της συνθήκης είναι κράτη και όχι ιδιώτες (όπως εταιρείες ή άτομα που έχουν πέσει θύματα παραβίασης), η σύσταση μιας τέτοιου είδους ομάδας εργασίας στο UNHRC έχει όντως νόημα, ενώ εύκολα εμπλέκονται και άλλοι οργανισμοί, όπως η ΔΟΕ και ο ΠΟΕ. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι οι εργασίες της ανοικτού χαρακτήρα διακυβερνητικής ομάδας εργασίας (OEIWG/*open-ended intergovernmental working group*) θα συνεχιστούν.

4.2. Η βασική εντολή της OEIWG καθιστά δυνατή την έμφαση σε διεθνικές καταστάσεις. Οι επιχειρηματικές ενώσεις και οι συνδικαλιστικές οργανώσεις επιχειρηματολογούν υπέρ ενός ευρύτερου πεδίου, το οποίο να καλύπτει όλες τις επιχειρήσεις (π.χ. τις κρατικές και τις εγχώριες επιχειρήσεις). Η ΕΟΚΕ επικροτεί το γεγονός ότι στο αναθεωρημένο σχέδιο κειμένου εξετάζονται καταρχήν αυτά τα αιτήματα. Ωστόσο, το σχέδιο κειμένου χρειάζεται περαιτέρω αποσαφήνιση. Εν προκειμένω, η ΕΟΚΕ ζητεί από τα θεσμικά όργανα της ΕΕ να συμμετέχουν ενεργά.

⁽¹⁰⁾ Η ΕΟΚΕ υπογράμμισε τη συνάφεια μιας δεσμευτικής συνθήκης του ΟΗΕ στη γνωμοδότηση (ΕΕ C 110 της 22.3.2019, σ. 145), σημείο 2.19.

4.3. Θα συσταθεί ένας ισχυρός διεθνής μηχανισμός παρακολούθησης και επιβολής, με δυνατότητα υποβολής ατομικών καταγγελιών στη διεθνή επιτροπή. Επιπλέον αυτού, ορίζεται ένας ανεξάρτητος αξιωματούχος του ΟΗΕ (διαμεσολαβητής) για τα θύματα παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ο οποίος θα διερευνά και θα στηρίζει τις αξιώσεις, όποτε αυτό είναι απαραίτητο, και θα παρακολουθεί, σε ανεξάρτητη βάση, εικαζόμενες παραβάσεις, προκειμένου να τις θέτει υπόψη της εν λόγω επιτροπής.

4.4. Το σχέδιο περιλαμβάνει έναν πολύ ευρύ ορισμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την ενσωμάτωση της σύμβασης αριθ. 190 της ΔΟΕ στο προοίμιο της συνθήκης. Ωστόσο, η τριμερής δήλωση αρχών όσον αφορά τις πολυεθνικές επιχειρήσεις και την κοινωνική πολιτική της ΔΟΕ περιλαμβάνει επίσης έναν περιεκτικό κατάλογο δηλώσεων και δικαιωμάτων σχετικά με τις πολυεθνικές επιχειρήσεις και εργασίες, στον οποίο επισημειώνονται επίσης συγκεκριμένες συμβάσεις και συστάσεις για την ασφάλεια και υγεία στην εργασία. Οι πρόσφατες εξελίξεις στο πεδίο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων αναδεικνύουν επίσης εντονότερα τα δικαιώματα για ένα υγιές περιβάλλον και την προστασία των δεδομένων και θα εξεταστούν. Τα προαναφερθέντα έγγραφα και δικαιώματα αποτελούν μέρος ενός βασικού συνόλου ανθρωπίνων δικαιωμάτων το οποίο εφαρμόζεται σε όλο τον κόσμο και, ως εκ τούτου, λαμβάνονται υπόψη εντός του πεδίου εφαρμογής της συνθήκης. Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει το γεγονός ότι η διάσταση του φύλου στις παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, μια πτυχή που συχνά παραβλέπεται, έχει ενσωματωθεί σαφώς περισσότερο στο τμήμα μιας δεσμευτικής συνθήκης που αφορά την πρόληψη.

4.5. Το σχέδιο προβλέπει ήδη κατ' αρχήν μια επιλογή αρμόδιων δικαιοδοτικών οργάνων, η οποία πρέπει να αναθεωρηθεί περαιτέρω. Όταν μια επιχείρηση συμμετέχει με τις επιχειρηματικές δραστηριότητές της σε διακρατικές αλυσίδες εφοδιασμού (π.χ. παραλαβές αγαθών ή πόρων), διασφαλίζεται ότι η δικαιοδοσία μπορεί να ορίζεται στη χώρα της έδρας της. Διευκρινίζεται επίσης ότι οι τοπικές θυγατρικές και οι τοπικοί προμηθευτές μπορούν να ενάγονται ή, τουλάχιστον, να συνδέονται με απαιτήσεις στη χώρα έδρας της μητρικής ή της δικαιούχου εταιρείας.

4.6. Θα υπάρξουν περαιτέρω διευκρινίσεις όσον αφορά την αλληλεπίδραση μεταξύ της δέουσας επιμέλειας και της ευθύνης, συμπεριλαμβανομένων σαφών και πρακτικών διατάξεων ώστε να διασφαλίζεται ότι η δέουσα επιμέλεια ενσωματώνει τη συνεχή παρακολούθηση -υπό την έννοια ενός συστήματος ελέγχων- των αλυσίδων εφοδιασμού, καθώς και την ευθύνη σε περίπτωση αστοχίας. Η βρετανική νομολογία έχει αναπτύξει ένα πρότυπο ελέγχου για τις μητρικές εταιρείες όσον αφορά τις παραβιάσεις των θυγατρικών τους ⁽¹⁾, το οποίο ενδέχεται να εμπνεύσει μια σαφέστερη διάταξη σχετικά με την ευθύνη, ειδικά για τις θυγατρικές. Το παρόν σχέδιο κειμένου εστιάζεται στις συμβατικές σχέσεις, στοιχείο το οποίο καθιστά ενδεχομένως δύσκολο να χαρτογραφηθεί η ευθύνη καθ' όλο το μήκος των παγκόσμιων αλυσίδων αξίας, εάν συνυπολογιστεί το γεγονός ότι οι επιχειρηματικές σχέσεις μπορεί να λάβουν διάφορες μορφές κατά μήκος αυτών των αλυσίδων. Υπάρχει δυνατότητα βελτίωσης του παρόντος κειμένου και μια περαιτέρω αποσαφήνιση θα βασιστεί στις έννοιες που έχουν ήδη αναπτυχθεί για τις UNGP, τις οποίες η ΕΕ θέτει σε προτεραιότητα.

4.7. Δεδομένου ότι, στην παρούσα μορφή του, το πεδίο εφαρμογής της συνθήκης καλύπτει το σύνολο των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, όχι μόνο τις διεθνικές δραστηριότητες, θα θεσπιστούν επίσης διατάξεις που να επιτρέπουν την ευελιξία μεταξύ των αντιστοιχών, αλλά όχι υπερβολικών, κανόνων για τις ΜΜΕ, αφενός, και των αυστηρότερων κανόνων για τις επιχειρήσεις υψηλού κινδύνου, αφετέρου. Επιπλέον, η ΕΕ προσφέρει ειδικά μέσα στήριξης για να βοηθήσει τις ΜΜΕ να διαχειριστούν τις προκλήσεις μιας τέτοιας συνθήκης (π.χ. μια υπηρεσία, υποστήριξη για μάθηση από ομοτίμους).

4.8. Η ΕΟΚΕ λαμβάνει υπό σημείωση στο παρόν σχέδιο τους κανόνες σχετικά με την αμοιβαία δικαστική συνδρομή και τη διεθνή συνεργασία. Τέτοιου είδους αρμοδιότητες μπορούν να διευκολύνονται ενδεχομένως μέσω των διεθνών γραφείων ενός διαμεσολαβητή του ΟΗΕ, όπως αναφέρθηκε παραπάνω.

4.9. Το σχέδιο κειμένου περιλαμβάνει διάταξη σχετικά με την αντιστροφή του βάρους της απόδειξης στις περιπτώσεις αστικής ευθύνης, η οποία θα αποσαφηνιστεί ώστε να εξασφαλίζεται η συνεπής εφαρμογή σε όλες τις περιοχές δικαιοδοσίας και να διασφαλίζεται ότι τα θύματα μπορούν να βασίζονται στην εφαρμογή της όταν είναι αναγκαίο. Αυτό θα σήμαινε τουλάχιστον ότι οι ενάγοντες παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων θα υποχρεούνται μόνο να αποδείξουν την ύπαρξη συγκεκριμένου δεσμού με τον δράστη της παραβίασης (όπως προμηθευτής ή θυγατρική), ενώ η (δικαιούχος ή μητρική) εταιρεία, με τη σειρά της, θα υποχρεούται να εξηγήσει με αξιοπιστία ότι οι παραβιάσεις δεν ήταν υπό τον έλεγχό της. Η ΕΟΚΕ αμφιβάλλει ότι η παραπομπή της αντιστροφής του βάρους της απόδειξης στην αρμοδιότητα του δικαστηρίου, αντί για τη θέσπιση νομοθεσίας, θα εξυπηρετήσει την ασφάλεια δικαίου και τη συνεπή εφαρμογή.

4.10. Η ΕΟΚΕ αναδεικνύει τη σημασία των μαρτύρων και του ρόλου των μαρτύρων δημοσίου συμφέροντος (*whistle-blowers*). Επικροτεί επίσης τις προστατευτικές διατάξεις που περιλαμβάνονται στο παρόν σχέδιο κειμένου. Οι ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται στον τομέα αυτό θα υποστηρίζονται.

4.11. Θα υπάρχει ποινική ευθύνη σε περιπτώσεις βαριάς αμέλειας. Σε περίπτωση λιγότερο σοβαρών αδικημάτων, όπως η παράλειψη της υποχρέωσης τακτικής αναφοράς, ορίζεται διοικητική ευθύνη.

⁽¹⁾ Βλέπε υποσημείωση 9, σ. 40.

4.12. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της σχετικά με τη συμπεριληψη διάταξης αναφορικά με τη συνοχή με άλλες διμερείς και πολυμερείς συμφωνίες. Εντούτοις, όσον αφορά τις εμπορικές και επενδυτικές συμφωνίες, καθίσταται σαφές ότι τα μέτρα εφαρμογής μιας συνθήκης για τις επιχειρήσεις και τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι αιτιολογημένα και δεν μπορούν να καταστρατηγούνται μέσω της επίλυσης επενδυτικών διαφορών.

4.13. Θα είναι δυνατή μεταξύ κρατών η επιβολή της εφαρμογής μιας δεσμευτικής συνθήκης. Υπάρχουν ήδη διαδικασίες που μπορούν να εμπνεύσουν τέτοιες δυνατότητες, όπως οι διαδικασίες καταγγελιών στο πλαίσιο του καταστατικού χάρτη της ΔΟΕ, ο οποίος επιτρέπει στους κοινωνικούς εταίρους και στα κράτη να υποβάλλουν καταγγελίες κατά της μη τήρησης των συμβάσεων της ΔΟΕ. Εάν τα κράτη μπορούν να υποβάλουν καταγγελίες μεταξύ τους, δύναται να επιβληθεί η εφαρμογή σε παγκόσμιο επίπεδο. Οι υπεύθυνες εταιρείες θα προστατεύονται καλύτερα από τον αθέμιτο ανταγωνισμό. Πρόσβαση σε τέτοιου είδους καταγγελίες θα έχουν και οι οργανώσεις των κοινωνικών εταίρων και οι ΜΚΟ. Εάν θεσπιστεί ένα τέτοιο σύστημα ανεξάρτητα από τις διαδικασίες της ΔΟΕ, θα λειτουργεί χωρίς να θίγεται το σύστημα της ΔΟΕ και οι διατάξεις του.

4.14. Το παρόν σχέδιο κειμένου επιτρέπει την προαιρετική συμμετοχή σε ένα σύστημα επίλυσης διαφορών. Αυτή η διάταξη θα επανεξεταστεί προκειμένου να ενταχθεί αποτελεσματικότερα στα ισχύοντα πλαίσια, δεδομένου ότι, από τις εννέα βασικές πράξεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα, εκείνες που προβλέπουν την επίλυση διαφορών περιέχουν μια ρήτρα αυτοεξάιρεσης (*opt-out provision*).

4.15. Στο αναθεωρημένο σχέδιο, οι διατάξεις περί παραγραφής και το εφαρμοστέο δικαιο περιορίστηκαν σε σύγκριση με το «πρώτο προσχέδιο» (*zero draft*). Δεδομένου ότι οι εν λόγω διατάξεις περιλαμβάνουν σημαντικά δικονομικά δικαιώματα για τα θύματα, η ΕΟΚΕ συνιστά την επιστροφή στο κείμενο του πρώτου προσχεδίου.

4.16. Οι εκπρόσωποι της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών, ιδίως οι εκπρόσωποι των επιχειρήσεων, επεσήμαναν την καθυστερημένη διαθεσιμότητα και δημοσίευση σχεδίων εγγράφων κατά την εν εξελίξει διαδικασία της συνθήκης στη Γενεύη. Αυτό πρέπει να βελτιωθεί προκειμένου να καταστεί δυνατή η άσκηση ισορροπημένης και εποικοδομητικής κριτικής. Πρέπει να διασφαλιστεί διαφάνεια για όλους τους συμμετέχοντες σε όλα τα στάδια της διαδικασίας.

4.17. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει ένα νομικά δεσμευτικό μέσο για τις επιχειρήσεις και τα ανθρώπινα δικαιώματα, ενθαρρύνει δε τη στενή συνεργασία με τους κοινωνικούς εταίρους και τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών.

Βρυξέλλες, 11 Δεκεμβρίου 2019.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Luca JAHIER